

גמרא סדורה

מסכת חולין

פרק י"א - "ראשית הגז"

לימוד פרק זה
מוקדש לאיש היקר,
דוד שלמה (שלומי) מרק ז"ל
בעל מידות וערכים של דור הגאולה
הקדיש את חייו לתורה ולבטחון ישראל

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות
עם רש"י

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דואר ליה vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות שמורות לעמותת "וכל בנייד לימודי ה'" ולדניאל ברק ווינט.

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרת רווח.

ג' ניסן תשע"ט

מסכת חולין פרק י"א - "ראשית הגז"

1. קלה, א-ב

כ"ז

קלה, א מתניתין

ראשית הגז:

נוהג: בארץ ובחוצה לארץ,
בפני הבית ושלא בפני הבית.
בחולין,
אבל לא במוקדשים.

חומר בדרוע ולחיים ובקבה מראשית הגז:

שהדרוע והלחיים והקבה - נוהגין: בבקר,
ובצאן - במרובה,
ובמועט.

וראשית הגז - אינו נוהג אלא ברחלות,
ואינו נוהג אלא במרובה.

וכמה הוא "מרובה"?

בית שמאי אומרים:

שתי רחלות,

שנאמר: "יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן"⁵²² (ישעיהו ז, כא).

ובית הלל אומרים:

חמש,

שנאמר: "חמש צאן עשויות"⁵²³ (שמואל א כה, יח).

רבי דוסא בן הרבינס אומר:

חמש רחלות גוזזות מנה מנה ופרס חייבות בראשית הגז.

וחכמים אומרים:

חמש רחלות גוזזות כל שהן.

וכמה נוטנין לו?

משקל חמש סלעים ביהודה,

שהן עשר סלעים בגליל.

מלובן - ולא צואי.

כדי לעשות ממנו בגד קטן,

שנאמר: "תתן לו"⁵²⁴ (דברים יח, ד) - שיהא בו כדי מתנה.

לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו - פטור.

לבנו ולא צבעו - חייב.

הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים - פטור מראשית הגז.

הלוקח גז צאנו של חבירו:

אם שויר - המוכר חייב.

לא שויר - הלוקח חייב.

היו לו שני מינים: שחופות ולבנות.

מכר לו: שחופות אבל לא לבנות,

זכרים אבל לא נקבות -

זה - נותן לעצמו,

וזה - נותן לעצמו.

מתני'

ראשית הגז. כל הגוזז צאנו בין
טלאים ובין זקנים ואפילו גוזזן
מאה פעמים נותן ממנה מתנה
לכהן ושיעורא מפרש לקמן
מחמש גיזות שיש בכל אחד מנה
ופרס היה נותן משקל חמש
סלעים: נוהגין בבקר ובצאן.
דכתיב (דברים יח) אם שור אם
שה:

ובמועט. אפילו לא שחט אלא
אחת:

אלא ברחלים. דגו צאנך כתיב
ועזים לאו גז איקרו כדמפרש
בגמרא:

מנה מנה ופרס. כל אחת מנה
וחצי ובציר מהכי לא חשיב גז
שזו פחותה שבגיזות:

כל שהן. בגמרא מפרש מאי
היא:

וכמה נותן לו. בגמרא מפרש
אהיכא קאי:

צואי. שלא נתלבן עדיין כולו:

שצבעו. ישראל זה:

פטור. דקנייה בשינוי דהוה ליה
כמזיק מתנות כהונה או שאכלן:
לבנו ולא צבעו. אין זה שינוי

ואכתי בעיניה הוא:

הלוקח. גז צאנו של עובד
כוכבים. במחור:

פטור. דגו צאנך כתיב והאי צאן
לאו דידיה הוא ואצאן דידיה
קפיד קרא ולא אגיזין דידיה:

שחופות. לא שחור ולא לבן:

זה נותן לעצמו. בגמרא מפרש
טעמא:

⁵²² והיה כיום ההוא יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן

⁵²³ ותמהר אמיגיל ותקח מאתים לחם ושנים נבלי יין וחמש צאן עשויות וחמש סאים קלי ומאה צמקים ומאתים דבלים ותשים על החמרים

⁵²⁴ ראשית דגנה תירשף ויצהרה וראשית גז צאנך תתן לו

רפ"י

גמ'
בקדשי בדק הבית. דמותרין בגיזה אתא קרא למעוטינהו מחיובא דראשית הגז :
מדרבנן. תירוצא הוא ::
היכא. דעבר אדרבנן וגזז אמינא ליחייב להכי אתא קרא :
והא קדשה לה. והיכי תיסק אדעתין דניחייב למיתב ליה מידי דהקדש ולמה לי למעוטינהו כל הקדוש בבעלי חיים טעון העמדה והערכה היכא דאקדיש בהמה גופה והיכי משכחת לה דניחייב דאיצטריך קרא למעוטי והא אחר שגזז אינו יכול להעמיד הגיזה :
הניחא למ"ד. בתמורה (דף לב:) :
קדשי בדק הבית לא היו בכלל כו'. איצטריך האי קרא דלא נימא ניפרוק וניתב ליה :
הכי גרסינן סלקא דעתך אמינא ליגזוז וליתב ליה. כלומר יגזוז לכתחלה וליתב ליה דהא גז לא הקדיש :
אי הכי. דבחוח מגיזתה אוקימתה חוץ מגיזתה שהוא מותר לגוזזה שהגיזה שלו מאי דוחקך לאוקומה בקדשי בדק הבית אפילו קדשי מזבח נמי ובדעבר וגזז :
ומשני מכחש. הגיזה הניטלת מכחשת הבשר ואסור לגוזזה :
אפילו הכי. דאמר חוץ מגיזתה קדשה נמי גיזתה דאידי דקדושת הגוף חמורה פשטה בכל המחובר בה אבל קדושת דמים כגון קדשי בדק הבית מאי דלא אקדיש לא אקדיש :
והלא במקדשים. כלומר בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף בתמורה כשיאמר רגלה של זו תמורה תחא כולה תמורה ופליג אדרבי מאיר דאמר אין ממירין באברין ולא אברין בשלמין ובפרק בהמה המקשה היא מפורשת :
ואפילו לר"מ דאמר אין כולה עולה. בפרק בהמה המקשה מייתי לה בגמרא אבל במקדיש דבר שהנשמה תלויה בו מוקמינן בתמורה דמודי ר"מ דקדשה כולה :

גמרא

"במוקדשין" - מאי טעמא לא?

אמר קרא: **"צאנך"** 525 (דברים יח, ד) - ולא צאן הקדש.

טעמא דכתב רחמנא: **"צאנך"** הא לאו הכי - הוה אמינא: קדשים תיביים בראשית הגז, הא לאו בני גיזה נינהו!

דכתיב: **"ולא תגזז בכור צאנך"** 526 (דברים טו, יט)!

אי בקדשי מזבח - הכי נמי, הָכָא בְּמַאי עֲסָקִינָּו: בְּקַדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת.

והאמר רבי אלעזר:

קדשי בדק הבית - אסורים בגיזה ועבודה!

מדרבנן,

סלקא דעתך אמינא: הואיל ומדאורייתא בני גיזה נינהו, היכא גזוז ליה - ליתב ליה.

והא קדיש לה!

סלקא דעתך אמינא: לפרוק וליתב ליה.

והא בעי העמדה והערכה!

הניחא למאן דאמר: "קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה", אלא למאן דאמר: היו - מאי איכא למימר!

אמר רבי מני בר פטיש משום רבי ינאי:

הכא במקדיש בהמתו לבדק הבית חוץ מגיזתיה,

סלקא דעתך אמינא: ליגזוז וליתב ליה, אמר קרא: **"צאנך"** - ולא צאן של הקדש.

אי הכי,

קדשי מזבח נמי!

כחשי קדשי בדק הבית נמי כחשי!

דאמר: חוץ מגיזה וכחישה.

קדשי מזבח נמי דאמר: "חוץ מגיזה וכחישה"!

אפילו הכי, פשטה קדושה בכולה.

ומנא תימרא?

ד"אמר רבי יוסי:

והלא במוקדשין, האומר: **"רגלה של זו עולה" - בולה עולה,**

ואפילו לרבי מאיר דאמר: **"אין בולה עולה" -**

הני מילי: דאקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו,

אבל הקדיש דבר שהנשמה תלויה בו - קדשה.

525 ראשית דגן תירוש ויצהרה וראשית גז צאנך תתן לו

526 קל הכמור אשר יולד בכרך ובצאנך הזכר תקדיש לה' אלהיו לא תעבד בכרך שורך ולא תגז בכור צאנך

רְבֵּא אָמַר:

בְּמִקְדָּישׁ גִּזְהָ עֲצָמָה.

רַש"י

רבא אמר. לא תטרר לאוקומי מתניתין במקדיש חוץ מגיזה וכחישה אלא במקדיש גיזה לבדה וטעמא דמתניתין לאו מזו צאנך יליף דהכא צאנך הוא אלא מדסמך נתינה לגיזה:

סלקא דעתך אמינא ליפרוק וליתבי ליה, אמר קרא: **"גז צאנך תתן לו"** (דברים יח, ד) - מי שאין מחוסר אלא גזיזה ונתניה, יצא זה שמחוסר: גזיזה, פד"יה, ונתניה.

אלא צאנך. דמשמע מיעוטא למאי אתא למעוטי שותפות עובד כוכבים לרבנן או שותפות ישראל לרבי אלעאי ולא של שותפות. דרוש הכי צאנך המיוחד לך:

למעוטי שותפות עובד כוכבים. אבל דישאל מיוחד לך קרינא ביה הואיל ושניהם בני חיוב וכל ישראל קרוים בלשון יחיד:

ראשית הפסיק הענין. מדלא כתיבנהו בחד ראשית ש"מ לא איתקוש הילכך איצטריך לפרושי בה מיעוטא לשותפות עובד כוכבים:

ורבנן לא לכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ראשית. רבנן אמרי לך אי ס"ד איתקוש למידי לא נכתוב לא ראשית לאפסוקינהו ולא וי"ו למהדר ערבינהו אלא ודאי אפסקינהו ולא תקשינהו להכי כי היכי דאיתר. לך צאנך לשותפות ישראל אבל דגנך למעוטי שותפות עובד כוכבים מתרומה וצאנך לשותפות העובד כוכבים בגז אבל לשותפות ישראל לא איתר קרא: תרומה קדושת הגוף שאסורה לזרים וראשית הגז קדושת דמים ממונא בעלמא וקדושה לאו דוקא:

פסיק. אורחיה לאפסקינהו והדר עריב להו למילף פטורא דשותפות עובד כוכבים מהיקשא דתרומה והדר איתר צאנך למיפטר שותפות דישאל:

ואיבעית אימא שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מחייבי. חלקו של ישראל ולא מצי למפטר שותפות עובד כוכבים בראשית הגז בהיקשא דתרומה הילכך צאנך למעוטי שותפות עובד כוכבים אתא ודגנך למעוטי דיגון עובד כוכבים כגון עובד כוכבים שלקח שדה של ישראל ומירחה הלוקח אותה תבואה מן העובד כוכבים פטור מלעשר ואף על פי שגדלה בשדה של ישראל כדאמרין במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סא.) מירוח העובד כוכבים פטור אי נמי דגנך ולא דגן עובד כוכבים ולאשמועינן דיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר וחלקו של עובד כוכבים פטור שאם חזר ומכרו לישראל אינו חייב לעשר אבל חלקו של ישראל חייב ואע"ג דמצאנך משמע להו ולא שותפות עובד כוכבים לא משמע להו מדגנך למעוטי של שותפות עובד כוכבים דדגן כמאן דפליג דמי שהרי חולקין אותה במדה וקרינא ביה דגנך בחלקו של ישראל אבל צאנך כל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה ולא קרינא בחדא מינייהו צאנך:

שלקחו שדה. שקנו שדה בשותפות: **טבל וחולין מעורבין זה בזה.** ואפילו לאחר שחלקו לא אמרינן יש ברירה וחלקו של עובד כוכבים הלך לו וזה חלק המגיע לישראל וטבל גמור הוא אלא אין ברירה וגם זה שנשאר חציו טבל וחציו חולין דיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע חלקו מיד מעשר ואני שמעתי שאין לו תקנה לפי שאם בא להפריש נמצא מפריש מן הפטור על החיוב ולי נראה שיש לו תקנה בשני צדדין אם יש לו טבל ממקום אחר מפריש על זה לפי חציו שאין חייב אלא חציו ואם אין לו טבל אחר מפריש מיניה וביה לפי כולו כגון אם יש לו עשרים מפריש שנים מהן שאם אין מפריש אלא אחד לא נפטר לפי שזה שהפריש יש חציו שאין שם מעשר חל עליו לפי שהוא פטור ועומד אבל כשמפריש שנים הרי השם חל על האחד ופוטרו את העשרה המחוייבין והא ליכא למימר דילמא שניהם המופרשין בחלקו של עובד כוכבים גדלו ואין שם מעשר חל עליהם דתניא בגמרא דראש השנה (דף יב:) גבי חדש וישן המעורבין דק"ל אין תורמין מזה על זה וקתני צובר את גרנו לתוכו ונמצא תורם מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן שבו על הישן שבו וכי היכי דפריש חדש וישן בחולין איכא נמי חדש וישן במעשר הכא נמי נמצא תורם מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו למאן דפליג עליה דההוא הכא מודי דהתם הוא דאיכא למימר אין בילה לא נבללו יפה ושמא אין חדש במעשר לפי חשבון הנותר בחולין ואין ישן במעשר לפי חשבון הנותר בחולין אבל הכא יש בילה דהא בכל חטה וחטה יש לעובד כוכבים ולישראל חלק כיון דאין ברירה וכי אפריש מיניה וביה יש במעשר מן החיוב כפי החיוב ומן הפטור כפי הפטור ובתוספתא דדמאי (פרק ה) מצאתי דטבל וחולין שנתערבו אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון כלומר מפריש ממקום אחר לפי חשבון טבל זה המעורב ואם לאו נוטל מן החולין כפי תרומת מעשר שבתבל ואיני יודע מהו ורבי ורשב"ג הכי פליגי רבי סבר אם יש לו טבל אחר מפריש על זה לפי חציו ואם הפריש לפי כולו דנמצא מרבה במעשרות ומעשרותיו מקולקלים וזה מתוקן ועוד נ"מ שאין מפרישים מזה על טבל אחר ור"ש [ב"ג] סבר יש ברירה וכיון שחלקו הרי חלקו של ישראל כולו חייב ואפילו הוא בא להפריש עליו ממקום אחר מפריש לפי כולו והשם חל על מעשרותיו ומתוקנים הם ואם רצה להפריש מזה על מקום אחר מותר:

סלקא דעתך אמינא: ליגזוז וליפרוק וליתבי ליה,

אמר קרא: **"גז צאנך תתן לו"** (דברים יח, ד) - מי שאין מחוסר אלא גזיזה ונתניה,

יצא זה שמחוסר: גזיזה, גזיזה,

פד"יה,

ונתניה.

אלא **"צאנך"** - למאי אתא?

לכדתניא:

"בהמת השותפים - חייב בראשית הגז.

ורבי אלעאי פוטר."

מאי טעמא דרבי אלעאי?

אמר קרא: **"צאנך"** - ולא של שותפות.

ורבנן?

למעוטי שותפות עובד כוכבים.

ורבי אלעאי - שותפות עובד כוכבים מנא ליה?

נפקא ליה מרישא דקרא:

"ראשית דגנך" (דברים יח, ד) - ולא שותפות עובד כוכבים.

ורבנן?

"ראשית" ⁵²⁷ הפסיק הענין.

ורבי אלעאי?

וי"ו הדר ערביה.

קלהב, ורבנן?

לא נכתוב רחמנא: לא וי"ו,

ולא ראשית.

ורבי אלעאי?

אידי דהאי - קדושת דמים,

והאי - קדושת הגוף,

פסיק להו, והדר ערבי להו.

ואיבעית אימא:

שותפות עובד כוכבים בתרומה - רבנן חיובי מחייבי.

דתניא:

"ישאל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות:

טבל וחולין - מעורבים זה בזה,

דברי רבי.

רבן שמעון בן גמליאל אומר:

של ישאל - חייב,

ושל עובד כוכבים - פטור."

רַס"י

וְאִי בְעֵית אִימָא. לֹא תִדְחַק
 לְמִימַר הַדְר עֲרַבְיָה דְתַרְוִייהוּ בִין
 שׁוֹתְפוֹת עוֹבְד כּוֹכְבִים בִּין
 שׁוֹתְפוֹת יִשְׂרָאֵל לְרַבִּי אֲלֵעָאִי
 מִצְאֲנָךְ נִפְקִי דְבַעִינָן מִיּוֹחַד לָךְ
 וְלֹא שׁוֹתְפוֹת לֹא שְׁנָא דְעוֹבְד
 כּוֹכְבִים וְלֹא שְׁנָא דִישְׂרָאֵל:
 יִשְׂרָאֵל בְּרַ חֵיּוּבָא הוּא. וְכֹל
 יִשְׂרָאֵל נִקְרָאִין בְּלִשׁוֹן יַחִיד וְלֹא
 מִיּוֹחַד בְּעִינָן וּבְלִבְד שְׁאוּכַל
 לְקֵרוּא בְּה צִאָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל:

עַד כָּאֵן לֹא פְּלִיגִי אֱלָא,
 דְּמַר סָבַר: יֵשׁ בְּרִירָה,
 וְמַר סָבַר: אֵין בְּרִירָה.
 אֲבָל שׁוֹתְפוֹת דְּעוֹבְד כּוֹכְבִים - דְּבְרֵי הַכֹּל חֵיִיבָת.

וְאִי בְעֵית אִימָא:
 תְּרוּוִייהוּ - לְרַבִּי אֲלֵעָאִי מִ"צִּיאָנְךָ" נִפְקָא.
 שׁוֹתְפוֹת דְּעוֹבְד כּוֹכְבִים - מָאִי טַעְמָא? דְּלֹא מִיִּיחְדָּא לִיה, דִּישְׂרָאֵל⁵²⁸ נְמִי לֹא מִיִּיחְדָּא לִיה.

וְרַבְּנָן?

עוֹבְד כּוֹכְבִים - לָאוּ בְּרַ חֵיּוּבָא הוּא,
 יִשְׂרָאֵל - בְּרַ חֵיּוּבָא הוּא.

2. קלה, א-ב

רז"י

אמר רבא. אע"פ דפטר ר' אלעאי בשותפות דראשית הגז מודה. הוא בכל הני דאמר לקמיה כל חד וחד כדמפרש טעמא: **תרומותיכם.** משמע לשנים: **אדרבה לילף מתרומה לחיובא.** דהא בתרומה נמי כתיב ראשית ושותפות חייבת בה וקולא וחומרא לחומרא מקשינן (יבמות דף ח:): **למה לי.** קרא עריסותיכם לחיובא בשותפות: **כדי עריסותיכם.** במדבר ניתנה להם תורה ושם נאמר להם כדי עריסותיכם של עכשיו חייב בחלה וכמה עיסת מדבר עומר לגלגלת והעומר עשירית האיפה והחשבון עולה לחמשה לוגין צפוריים שהן שבעה רבעים ועוד מדבריות שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה כדאמרינן בעירובין בפי כיצד משתתפין (דף פג:). איפה שלש סאין סאה ששת קבין הרי איפה י"ח קבין קב ד' לוגין הרי איפה ע"ב לוגין עשירית דידה כמה הוה שבעה לוגין לשבעים לוג ולשני לוגין שהן י"ב ביצים עשירית שלהן ביצה וחומש הרי שבעת לוגין וביצה וחומש ביצה והלוג ששה ביצים הרי מ"ג ביצים וחומש: **ארצכם.** של שנים הוא אומר: **בקרן וצאנך.** כל הבכור וגוי הרי כתיב ובכורות בקרכם וצאנכם אפילו לשנים:

אמר רבא:

מודה רבי אלעאי בתרומה,

אף על גב דכתיב: **"דגנך"** (דברים יח, ד) - דידך - אין, דשותפות - לא.

כתב רחמנא: **"תרומותיכם"**.

אלא **"דגנך"** - למה לי?

למעוטי שותפות עובד כוכבים.

חלה.

אף על גב דכתיב: **"ראשית"**⁵²⁹ (במדבר טו, כ),

ואיכא למימר: נילף **"ראשית"** מראשית הגז,

מה להלן - דשותפות לא,

אף כאן - דשותפות לא,

כתב רחמנא: **"עריסותיכם"** (במדבר טו, כא).

אלא טעמא דכתיב: **"עריסותיכם"**,

הא לאו הכי - הוה אמנא: נילף **"ראשית"** מראשית הגז.

אדרבה - נילף מתרומה!

הכי נמי,

אלא **"עריסותיכם"** למה לי?

כדי עריסותיכם.

פאה.

אף על גב דכתיב: **"שדך"**⁵³⁰ (ויקרא יט, ט) -

דידך - אין,

שותפות - לא.

כתב רחמנא: **"ובקצרכם את קציר ארצכם"** (ויקרא יט, ט),

אלא **"שדך"** למה לי?

למעוטי שותפות עובד כוכבים.

בכורה.

אף על גב דכתיב: **"כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך"**⁵³¹ (דברים טו, ט) -

דידך - אין,

דשותפות - לא,

כתב רחמנא: **"ובכורות בקרכם וצאנכם"**⁵³² (דברים יב, ו).

אלא **"וצאנך"** - למה לי?

למעוטי שותפות עובד כוכבים.

מזוזה.

אף על גב דכתיב: **"ביתך"**⁵³³ (דברים ו, ט) -

דידך - אין,

שותפות - לא.

⁵²⁹ ראשית ערסותיכם חלה תרימו תרומה מתרומת גרן מן תרימו אתה

⁵³⁰ ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצור ולקט קצירך לא תלקט

⁵³¹ כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הוה תקדיש לה' אלהיך לא תעבד בכור שדך ולא תגז בכור צאנך

⁵³² והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם ואת תרומות ידכם ונדריכם ונדבתים ובכרת בקרכם וצאנכם

⁵³³ וכתבתם על מזוזת ביתך ובשערך

רַש"י

דרך ביאתך. לבית אתה קובע
 מזוזה וכשהוא נכנס לביתו
 רגליה דימינא עייל ברישא נמצא
 שהימין בכניסה הוא דרך ביאה:
מתנות. הזרוע והלחיים והקבה:
זובחי. שנים משמע:
אדרבה נילף נתינה מתרומה.
 ולא תבעי קרא דהא קולא
 וחומרא לחומרא מקשינן:
הדין עם הטבח. בפירקין דלעיל
 וזובחי אורחיה דקרא הוא:
ארצך. אשר תביא מארצך ארצך
 משמע מיעוטא ארצכם לא
 משמע מיעוטא כולי האי ולא
 ממעטא חוצה לארץ מיניה
 דמשמע כל מקום שיש להם ארץ
 אבל ארצך משמע המיוחדת לך
 ולא לעובדי כוכבים:

כתב רחמנא: "למען ירבו ימיכם וימי בניכם"⁵³⁴ (דברים יא, כא).

ואלא "ביתך" - למאי אתא?

לכך רבה,

דאמר רבה:

קלוא, דרך ביאתך - מן הימין.

"מעשר".

אף על גב דכתיב: "מעשר דגנך"⁵³⁵ (דברים יב יז, כג),

דיך - אין,

דשותפות - לא.

כתב רחמנא: "מעשדותיכם".

אלא "מעשר דגנך" - למאי אתא?

למעוטי שותפות דעובד כוכבים.

"מתנות"

אף על גב דכתב רחמנא: "ונתן"⁵³⁶ (דברים יח, ג),

איכא למימר: יליף 'נתינה' 'נתינה' מראשית הגז,

מה להלן - דשותפות לא,

אף כאן - דשותפות לא,

כתב רחמנא: "מאת זובחי הזבח" (דברים יח, ג).

אלא טעמא דכתב רחמנא: "מאת זובחי הזבח",

הא לאו הכי, הוה אמינא לילף מראשית הגז,

אדרבה נילף מתרומה!

אין הכא נמי,

"מאת זובחי הזבח" - למה לי?

לכך רבא,

דאמר רבא:

הדין עם הטבח.

בפורים.

אף על גב דכתיב: "ארצך"⁵³⁷ (דברים כו, ב).

דיך - אין,

דשותפות - לא.

כתב רחמנא: "במורי כל אשר בארצך"⁵³⁸ (במדבר יח, ג).

אלא "ארצך" - למה לי?

למעוטי חוצה לארץ.

ציצית.

אף על גב דכתב רחמנא: "כסותך"⁵³⁹ (דברים כב, יב),

⁵³⁴ למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם מימי השמים על הארץ

⁵³⁵ לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תחד ונדבתוך ותרומת ידך

⁵³⁶ וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זבחי הזבח אם שור אם שיה ונתן לפהו הזרע והלחיים והקבה

⁵³⁷ ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלהיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשפן שמו

שם

⁵³⁸ במורי כל אשר בארצם אשר יביאו ליהנה לך יהיה כל טהור בביתך יאכלנו

⁵³⁹ גדלים תעשה לך על ארבע מנפות כסותך אשר תכסה בה

רש"י

כי יפול הנופל. כל שראוי ליפול הימנו ואפילו בשותפות: **בתי כנסיות.** שאין חלק לאחד מהן בו שאף לבני עבר הים הוא ועוד שאינו בית דירה: **ליתנהו להני כללי.** דאמר רבא דמודי ר' אלעאי בכל הני דהא תניא דפליג ר' אלעאי בבכורה ולא מרבי לה מבקרם וצאנכם: **ואמר ר' חנינא מסורא ליתנהו להני כללי.** דרבא דהא תניא דפליג רבי אלעאי במתנות ומדפטר במתנות על כרחך פטר נמי בתרומה דאי ס"ד בתרומה מחייב היכי פטר במתנות ליתנהו לחיובא מתרומה הואיל וגמיר גזירה שוה דתנינה נתינה מסתברא דהא אגמרוה דלחומרא אית לן למידן: **אלא ש"מ בתרומה נמי פטור.** דדייק דגנך והדר לילף מתנות או מתרומה או מראשית הגז בנתינה נתינה:

דידה - אין, דשותפות - לא, כתב רחמנא: **"על פנפי בגדיהם לדורותם"** 540 (במדבר טו, לח). ואלא **"כסותך"** - למה לי? לכך רב יהודה, דאמר רב יהודה: טלית שאולה - פטורה מן הציצית כל שלשים יום.

מעקה.

אף על גב דכתב רחמנא: **"לגגך"** 541 (דברים כב, ח), דידה - אין, דשותפות - לא, כתב רחמנא: **"מי יפול הנופל ממנו"** (דברים כב, ח). אלא **"גגך"** - למאי אתא? למעוטי פתי כנסיות ובתי מדרשות.

אמר רב ביבי בר אביי:

ליתנהו להני כללי!

דתניא:

"בהמת השותפין - חייבת בבכורה.

ורבי אלעאי: פוטר."

מאי טעמא דרבי אלעאי?

דכתיב: **"בקרר וצאנך"** 542 (דברים טו, יט).

וקא כתיב: **"בקררם וצאנכם"** 543 (דברים יב, ו)!

דכולהו ישראל.

אמר רב חנינא מסורא:

ליתנהו להני כללי!

דתניא:

"בהמת השותפין - חייבת במתנות.

ורבי אלעאי פוטר."

מאי טעמא?

לילף 'נתינה' נתינה' מראשית הגז,

מה להלן - דשותפות לא,

אף כן - דשותפות לא.

ואי סלקא דעתך: בתרומה מיחייב - גילף 'נתינה' 'נתינה' מתרומה!

אלא שמע מינה: בתרומה נמי פוטר.

540 דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על פנפי בגדיהם לדורותם ונתנו על ציצית הפנה פתיל תכלת
541 מי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך מי יפל הנופל ממנו
542 כל הכמור אשר יולד בבקרך ובצאנך הנזר תקדיש ליהוה אלהיך לא תעבד בכור שורך ולא תגז בכור צאנך
543 והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרתיכם ואת תרומת ידכם ונדריכם ונדבתיכם ובכרת בקררם וצאנכם

3. קלו, א-ב

רפ"י

□

אי מה. כיון דמתרומה יליף רבי אלעאי לראשית הגז דאמרן לעיל שותפות דעובד כוכבים נפקא ליה מרישיה דקרא אי מה תרומה בחו"ל לא אף ראשית הגז בחו"ל לא דבפייק דקדושין (דף לו:). קי"ל כל מצוה שאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחו"ל דיליף מעבודת כוכבים שהיא חובת הגוף ונוהגת בכל מקום אבל חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ:
מנהרביל. שם מקום:
אין. ודאי:
והתניא. בניחותא:

תרומה טובלת. אוסרת משום טבל דכתיב אשר ירימו בעתידים ליתרם הכתוב מדבר באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פג.). אין לך:

בו אלא מראשיתו ואילך. משהופרש ונעשה ראשית היא שלו אבל מעיקרא אין לו אלא שם אחד דהאי ראשית קרא יתירא הוא ואראשית דלעיל סמיך והוה ליה למכתב וגו צאנך:

מיתה. זר האוכלה במוזד:
חומש. בשוגג:

ראשון ושני. מעשר ראשון ומעשר שני:

אין לך אלא ראשיתו. אין לך נתינה אחרת להפריש ממנו מדלא כתב ומגו צאנך ש"מ מתנה ראשונה בלבד אתא ראשית לאשמועי':

תרומה מחדש על הישן לא. דכתיב היוצא השדה שנה שנה (דברים יז):

היו לו שתי רחלות גז. שנה זו והניח:

גז. שניה והניח עד שהיו לו חמש גיזים אין מצטרפות דאגזים של חמש צאן קפיד רחמנא והא לית ליה:

הא חמש מצטרפות. אם היו לו חמש צאן וגוזז השתים בשנה זו ושלוש בשנה שניה דהשתא איכא גיזים של חמש צאן מצטרפות ואף על גב דחדש וישן הוא:

והתניא. אידך דאפילו חמש אין מצטרפות קשיין אהדדי:

אלא לאו שמע מינה. בהא נמי פליגי רבי אלעאי ורבנן לרבי אלעאי דמקיש גז לתרומה אין מצטרפות ולרבנן מצטרפות כל הני קושייתא לרבי אלעאי:

אי, מה תרומה בארץ - אין,
בחוצה לארץ - לא,
אף מתנות בארץ - אין,
בחוצה לארץ - לא!

אמר רבי יוסי מנהרביל:
אין.

והתניא:

"רבי אלעאי אומר:

מתנות - אין נוהגין אלא בארץ.

וכן היה רבי אלעאי אומר:

ראשית הגז - אין נוהג אלא בארץ".

מאי טעמא דרבי אלעאי?

אמר רבא:

יליף 'נתינה' נתינה' מתרומה,

מה תרומה בארץ - אין,

בחוצה לארץ - לא,

אף ראשית הגז: בארץ - אין,

בחוצה לארץ - לא.

אמר ליה אביי:

אי, מה תרומה - טובלת,

אף ראשית הגז - טובלת!

אמר ליה:

אמר קרא: "וראשית גז צאנך תתן לו"⁵⁴⁴ (דברים יח, ד) - אין לך בו אלא מראשיתו ואילך.

אי, מה תרומה חייבים עליה מיתה וחומש - אף ראשית הגז חייבים עליו מיתה וחומש!

אמר קרא: "ומתו בו"⁵⁴⁵ (ויקרא כב, ט) "ויסוף עליו"⁵⁴⁶ (ויקרא כב, יד).

"עליו" - ולא על ראשית הגז.

"בו" - ולא בראשית הגז.

אי, מה תרומה ראשון ושני אחריה - אף ראשית הגז ראשון ושני אחריה!

אמר קרא:

"ראשית" (דברים יח, ד) - אין לך בו אלא ראשית בלבד.

אי, מה תרומה מחדש על הישן לא - אף ראשית הגז מחדש על הישן לא!

אין,

והתניא:

"היו לו שתי רחלות גזז והניח גזז והניח שנים ושלושה שנים אין מצטרפות".

הא חמש - מצטרפות.

והתניא:

"אין מצטרפות!"

אלא שמע מינה:

⁵⁴⁴ ראשית דגג תירשף ויצהרף וראשית גז צאנך תתן לו

⁵⁴⁵ ושמרו את משמרתו ולא ישאו עליו חטא ומתו בו פי ויחללוהו אני והזו מקדשם

⁵⁴⁶ ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסוף חמשתו עליו ונתן לפהו את הקדש

הא - דרבי אלעאי,

והא - דרבנן.

אי, מה תרומה גדל בחיוב: חייב,

גדל בפטור: פטור - אף ראשית הגז נמי, גדל בחיוב - חייב,

בפטור - פטור!

וגבי תרומה - מנלן?

דתניא:

"וְשָׂאֵל שְׁלֶקַח שְׂדֵה בְּסוּרֵי מַעֲבֹד כּוֹכְבִים:

עַד שְׁלֵא הִבְיָאָה שְׁלִישׁ - חַיִּיב,

מִשֶּׁהִבְיָאָה שְׁלִישׁ: רַבִּי עֲקִיבָא מְחַיֵּיב בְּתוֹסְפֹת.

וְחַכְמַיִם פּוֹטְרִין".

וכי תימא: הכי נמי,

והתנן:

"הַלּוֹקַח גַּז צֹאן עוֹבֵד כּוֹכְבִים - פֶּטוּר מִרְאשִׁית הַגֶּז",

הא צאנו לגזוז - חייב!

קלוב, מתניתין דלא כרבי אלעאי.

אי, מה תרומה ממין על שאינו מינו לא - אף ראשית הגז ממין על שאינו מינו לא!

וגבי תרומה - מנלן?

דתניא:

"הֵיוּ לוֹ שְׁנֵי מִינֵי תְּאֵנִים, שְׁחֹרֹת וּלְבָנוֹת,

וְכוּ שְׁנֵי מִינֵי חֲסִין - אֵין תּוֹרְמִים וּמַעֲשָׂרִים מִזֶּה עַל זֶה.

רַבִּי יִצְחָק אֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר⁵⁴⁷.

בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים: אֵין תּוֹרְמִין.

וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים: תּוֹרְמִין".

אף ראשית הגז ממין על שאינו מינו - לא!

אין,

והתנן:

"הֵיוּ לוֹ שְׁנֵי מִינִים, שְׁחֹפּוֹת וּלְבָנוֹת,

מִכֹּר לוֹ שְׁחֹפּוֹת אֲבָל לֹא לְבָנוֹת: זֶה - נוֹתֵן לְעֶצְמוֹ,

זֶה - נוֹתֵן לְעֶצְמוֹ".

אלא מעתה, סיפא דקתני: "זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו זה נותן לעצמו" -

הכי נמי, משום דתרי מיני נינהו!

אלא עצה טובה קא משמע לן, דליתבי ליה מהאי דרביך ומהאי דאשון,

הכא נמי, עצה טובה קא משמע לן, דליתבי להו מתרווייהו!

הא אוקימנא למתניתין דלא כרבי אלעאי.

אי, מה תרומה בעינן "ראשית" ששיריה ניכרין - אף ראשית הגז ששיריה ניכרין!

אין,

והתנן:

"הָאוֹמֵר כֹּל גֵּרְנֵי תְּרוּמָה וְכֹל עִיסְתֵי חֶלֶה לֹא אִמֵר כְּלוּם",

הא 'כל גזי ראשית' - דבריו קיימין.

ותניא אידך: "לא אמר כלום!"

אלא לאו שמע מינה: הא - רבי אלעאי,

והא - רבנן.

שמע מינה.

רפ"י

הגדל בחיוב. כגון ישראל שלקח שדה מן העובד כוכבים כדמפרש לקמיה:

הגדל בפטור. ביד עובד כוכבים:

בחיוב. לאחר שבאו ביד ישראל:

בסוריא. ארם צובה שכבשה דוד ולא שמיה כבוש ולא חלה בה קדושת הארץ וקלה קדושתה ויש קנין לעובד כוכבים להפקיע מיד מעשר לפיכך אין ישראל חייב לעשר אלא על התוספת השני שלישים שגדלו אצלו טבל וחולין מעורבין אבל בארץ ישראל מעשר על הכל שאין קנין לעובד כוכבים בה להפקיע מן המעשר וחכמים פוטרין דכיון שהביאה שלישי ביד עובד כוכבים כאילו נגמרה כולה בידו דקיימא לן (ר"ה יב: יג.) תבואה בטר שלישי אזלא:

וכי תימא הכי נמי. והגדל ביד עובד כוכבים פטור מראשית הגז אפילו בא ליד ישראל:

הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים. קודם שנגזזה:

פטור מראשית הגז. דצאנך בעינן ולא גיזותיך והכא לאו צאנו דישראל הוא:

הא צאנו לגזוז. לקח וקנה עדרו של עובד כוכבים כשהיא עומדת לגזוז הואיל והכל שלו וקרינא ביה צאנך:

חייב. ואף על פי שגדלו הגיזים אצל עובד כוכבים:

דלא כר' אלעאי. דמקיש גז לתרומה:

ממין על שאינו מינו. כגון שחורות ולבנות ואע"ג דחד פירא הוא: וב"ה אומרים תורמין: דכולו מין תאנים ות"ק פליג אדרבי יצחק ואמר לא נחלקו ב"ה בדבר זה דתרי מיני נינהו:

שחופות. פלמיש:

מכר לו. ישראל לישראל:

זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו. הואיל ולא שייר לעצמו מאותו המין כלום אין עליו להפריש על אותן גיזים שמכר ואע"פ שהצאן לא מכרום על הלוקח להפריש שלקח ממתנות הכהן אלמא תרי מיני נינהו ואין מפריש מזה על זה דאי מפרשי הוה ליה שיורא גבי מוכר ותנן לקח גז צאנו של חבירו אם שייר המוכר חייב: סיפא דקתני נמי מכר זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו כו':

ה"נ דתרי מיני נינהו. ולא הוי שיורא:

אלא. ודאי שיורא הוא ואמוכר רמיא למיתב כולהו והא דקתני זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו עצה טובה קמ"ל אשמעינן תנא למוכר שלא יתן לו מן הנקבות המשומרות לו על הזכרים שמכר משום דהאי דזכרים אשון קשה והאי דנקבות רכיך לפיכך יקנה מן הלוקח כדי ראשית הגז של זכרים מצמר הזכרים: ה"נ. גבי שחופות ולבנות משום עצה טובה הוא דגיות הלבנות טובה משל שחופות ויקנה מן הלוקח כשיעור השחופות ויתן לו לכהן:

ששיריה ניכרין. דאם אמר כל גרני תרומה לא אמר כלום:

אין והתנן. בניחותא: ה"ג ותניא אידך לא אמר כלום:

⁵⁴⁷ מסורת הש"ס, כתב יד מינכן ועוד. גירסת וילנא וכן בחידושי הרשב"א: אלעאי

4. קלו, א-ב

רש"י

כר' אלעאי בראשית הגז. וה"ה למתנות:
 אין דברי תורה מקבלין טומאה. במסכת ברכות דקתני גבי בעל קרי דצריך טבילה לדברי תורה:
 חטה שעורה וחרצן. שלשתן יחד כדאמר באותו ואת בנו הזורע כלאים לוקה ואוקימנא לאפוקי מדברי יאשיה:

אמר רב נחמן בר יצחק:

האידינא נהוג עלמא כהני תלת סבי:
 כרבי אלעאי - בראשית הגז,
 דתניא:

"רבי אלעאי אומר: ראשית הגז - אינו נוהג אלא בארץ".

וכרבי יהודה בן בתירה בדברי תורה.

דתניא:

"רבי יהודה בן בתירה אומר:

אין דברי תורה מקבלין טומאה".

וכרבי יאשיה בכלאים.

דתניא:

"רבי יאשיה אומר:

לעולם אין חייב עד שיזרע: חטה,

ושעורה,

וחרצן במפולת יד".

5. קלו, ב - קלז, א

רפ"י

חומר בזרוע כו'. כדפרישית לה במתניתין: טרפה אינה בכלל מתנות דכתיב תתנו לו ולא לכלבו: ואי יליף. תנא דידן נתינה נתינה לילף. כו' דהא מתני' כר' שמעון אוקימתא: ממעשר. כל מעשר בקר וצאן:

יש טרפה שאינה עוברת תחת השבט. כגון נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה ומינה יליף שאר טרפות: בבכור קדוש אפילו טרפה ובעי קבורה דהא קדישתיה רחם: מעשר וראשית הגז לא בעינן זכרים ואין נוהגים בטמאים אבל בכור אינו אלא זכר ונוהג בחמור מעשר וראשית הגז אינו אלא במרובים מעשר בעשרה ראשית הגז בחמש ואינן קדושים מרחם ואין נוהגים באדם אבל בכור נוהג ביחיד וקדוש מרחם ונוהג באדם מעשר וגז אינן נוהגים אלא בפשוטין ואינן לפני הדבור אבל בכורות קדשו במצרים: הי"ג אדרבה מבכור הוה ליה למילף שכן יתום שלקחו בשותפות נתנו. בפני כהן בקדושה ובמכירה והנך נפישין. בכור וראשית הגז נוהגין ביתום אף על פי שמתה אמו קודם לידתו כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים אבל מעשר לא דגמר תחת תחת מקדשים דכתיב תחת אמו פרט ליתום אבל בכור קדוש ואפילו יתום וירעה עד שיתאב ויאכל במומו לכהן בכור וגז נוהגים בלקוח ובשותפות אבל לקוח פטור מן המעשר. וכן השותפות דכתיב יהיה לך ולא של שותפות (בכורות דף נו: וכן שנתנו לו במתנה במסכת בכורות בפי בתרא (דף נה:):

בפני. בכור וגז נוהגים אף שלא בפני הבית אבל מעשר לא כדמפרש בגמ' דבכורות בפרק בתרא (דף נג.) גזרה משום לקוח ומשום יתום בכור וגז ממתנות כהונה הן ולא מעשר דנאכל הוא לבעלים כשלמים:

בקדושה. בכור אינו צריך להקדיש דקדושתו מרחם וגז נמי אין צריך להקדיש דאין קדושה חלה עליו אבל מעשר מקדישו בשבט לישנא אחרינא אמרי ליה בקדושה בכור וגז נכסי כהן לקדש בו את האשה כדתניא בגמרא דארבעה אבות (בי"ק דף יג.) בכור מוכרין אותו תם ובעל מום חי ושחוט ומקדישין בו את האשה אבל מעשר אינו נכסי בעלים לקדש בו את האשה דהא כתיב ביה לא ימכר ולא יגאל ולא מלתא היא דאפי"ה ממון בעלים הוא ומקדישין בו דתנן (קדושין דף נב:): המקדש בחלקו בין בקדשים קלים כו' ואמרי' טעמא דלאחר שחיטה לאו דידיה הוא דמשלחן גבוה קא זכו אבל מחיים דידיה הוא:

ומכירה. בכור יכול כהן למוכרו וכן גז אבל מעשר אינו נמכר דתנן במסכת בכורות (דף לב.) (בבכור) [במעשר] נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט אלא אם כן הוי של יתומין: והנך נפישין. הנך דבכור נפישין ולילף מיניה:

"חומר בזרוע ולחיים ובקבה מראשית הגז"

שהזרוע והלחיים והקבה - נוהגין: בבקר, ובצאן, במרובה, ובמנועט. וראשית הגז - אינו נוהג אלא ברחלות, ואינו נוהג אלא במרובה."

וליתני: חומר בראשית הגז שנוהג בטרפות מה שאין כן במתנות!

אמר רבינא:

הא מני? רבי שמעון היא,

דתניא:

"רבי שמעון פוטר את הטרפות מראשית הגז".

מאי טעמא דרבי שמעון?

ליף 'נתינה' 'נתינה' ממתנות,

מה מתנות טרפה - לא,

אף ראשית הגז - נמי טרפה לא.

ואי יליף 'נתינה' 'נתינה' ממתנות,

לילף 'נתינה' 'נתינה' מתרומה,

מה תרומה - בארץ אין, בחוזה לארץ לא,

אף ראשית הגז נמי - בארץ אין, בחוזה לארץ לא,

אלמה תנן: "ראשית הגז נוהג בארץ ובחוזה לארץ!"

אלא היינו טעמא דרבי שמעון:

דילף "צאן" "צאן" ממעשר,

מה מעשר טרפה - לא,

אף ראשית הגז טרפה - לא.

והתם - מנלן?

דכתיב: "כל אשר יעבוד תחת השבט"⁵⁴⁸ (ויקרא כז, לב) - פרט לטרפה שאינה עוברת.

ולילף "צאן" "צאן" מבכור,

מה בכור - אפילו טרפה,

אף ראשית הגז - אפילו טרפה!

מסתברא ממעשר הוה ליה למילף שכן: זכרים,

טמאין,

במרובין,

מרחם,

אדם,

פשוט,

לפני הדבור.

אדרבה, מבכור הוה ליה למילף, שכן: יתום,

שלקחו,

בשותפות,

נתנו,

בפני,

כהן,

בקדושה,

ומכירה - והנך נפישין!

קלז, א

פשוט מפשוט עדיף ליה.

⁵⁴⁸ ומל מעשר בקר וצאן מל אשר יעבוד תחת השבט העשירי והיה קדש ליהוה

6. קלז, א

רפ"י

"רֵאשִׁית הַגֶּז אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בְּרַחֲלִים".

מָנָא הֲנִי מִיִּלִּי?

אָמַר רַב חֲסָדָא:

אֲתִיָּא 'גִּיזָה' 'גִּיזָה',

כְּתִיב הָכָּא: "רֵאשִׁית גֶּז צֹאנֶךָ תִּתֵּן לוֹ"⁵⁴⁹ (דברים יח, ד),

וְכִתִּיב הֵתָם: "וּמִגֶּז כֶּבֶשֶׁי יִתְחַמֵּם"⁵⁵⁰ (איוב לא, כ) -

מֵה לְהֵלֵן כֶּבֶשִׁים - אֶף כָּאן כֶּבֶשִׁים.

וְנִילֵף 'גִּיזָה' 'גִּיזָה' מִבְּכוֹר,

דְּתִנְיָא:

"לֹא תַעֲבֹד בְּבְכוֹר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגְזֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ"⁵⁵¹ (דברים טו, יט),

אִין לִי אֶלָּא שׁוֹר בְּעַבְדָּה וְצֹאן בְּגִיזָה,

מִנִּין לִיתֵן הָאֲמוֹד שֶׁל זֶה בְּזָה, וְאֵת הָאֲמוֹד שֶׁל זֶה בְּזָה?

תִּלְמוֹד לֹמַר: "לֹא תַעֲבֹד ... וְלֹא תִגְזֹז!"

אָמַר קְרָא:

"תִּתֵּן לוֹ" (דברים יח, ד) - וְלֹא לְשִׁקּוּ.

אֶלָּא מַעֲתָה, נוֹצָה שֶׁל עֲזִים לִיחִיב!

בְּעֵינֵי גִיזָה וְלִיכָא.

מֵאן שִׁמְעֵת לִיהֵי הָאֵי סְבָרָא?

רַבִּי יוֹסִי.

הָא מוֹדֵי רַבִּי יוֹסִי בְּמִידֵי דְאֹרְחִיה!

אֶלָּא כְּדָאֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי:

"לְעִמּוּד לְשֵׁרֵת"⁵⁵² (דברים יח, ה) - דְּבַר הָרְאוּי לְשִׁירוֹת,

הָכָא נְמִי, דְּבַר הָרְאוּי לְשִׁירוֹת.

אֶלָּא 'גִּיזָה' 'גִּיזָה' - לְמָאי אֲתָא?

לְכַדְתְּנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵא,

דְּתִנְיָא דְבִי יִשְׁמַעֲלֵא:

"כֶּבֶשִׁים שְׂצֻמְרוֹן קֶשֶׁה - פְּטוּרִים מִרֵּאשִׁית הַגֶּז,

שְׂנַאֲמַר: "וּמִגֶּז כֶּבֶשֶׁי יִתְחַמֵּם" (איוב לא, כ).

וְנִילֵף גִּיזָה מִבְּכוֹר. דֹּאפִּילוּ בְּשׁוֹר
אֶקְרִי גִיזָה וְנִימָא מֵה גִיזָה דְהֵתָם
אֶפִּילוּ דְשׁוֹר הָכָא נְמִי אֶפִּילוּ
דְשׁוֹר:

לוֹ לְמַלְבוּשׁ וְלֹא לְשִׁקּוּ. וְגִיזָת
שׁוֹרוֹ אִין רְאוּיָה אֶלָּא לְשִׁקּוּ: לְהַכִּי
קָרִי לִיה נּוֹצָה שֶׁאִין דְרַךְ לְגוֹזֹז
אֶלָּא לְתוֹלְשׁוֹן כְּנוֹצָה שֶׁל עוֹף:

לִיחִיב. דְהָא רְאוּי לְאָדָם
לְבַגְדִים נְאִים:

בְּעֵינֵי גִיזָה. וְהָא תְלִישָׁה הוּא:
מֵאן שִׁמְעֵת לִיה הֵךְ סְבָרָא:

דְּדִרִישׁ לִישְׁנָא דְקִרָא דְכְתִיב גֹז:
רַבִּי יוֹסִי. דֹּאמַר לְקַמֵּן לְקַט

קִצִּירֵךְ וְלֹא לְקַט קִיטוּף:
הָא. אֲמַרִינן לְקַמֵּן:

מוֹדָה ר' יוֹסִי בְּמִידֵי דְאֹרְחִיה.
וְכִיּוֹן דְאֹרְחָא דְעוֹזִים בְּתִלְישָׁה

כְּגִיזָה דְמוּ:
אֶלָּא. גֹז דֹּאִינוּ אֶלָּא בְּרַחֲלִים:

כְּדִר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי. לְקַמֵּן
בְּפִרְקִין דְכְתִיב גֹז וְגו' וְסַמֵּיךְ לִיה

כִּי בּוֹ בַחַר וְגו':
לְעִמּוּד לְשֵׁרֵת דְבַר הָרְאוּי

לְשִׁירוֹת. לְתַכְלַת דְּבַגְדֵי שְׂרָד
וְהֵתָם צִמְרָא בְּעֵינֵי וְאִין צִמְרָא אֶלָּא

שֶׁל רַחֲלִים:
שְׂצֻמְרוֹן קֶשֶׁה. כְּגוֹן שֶׁהִיוּ מְשׁוּנִים

מִשְׁאֵר כְּבִשִׁים:

⁵⁴⁹ רֵאשִׁית דְּגִנְךָ תִּירֹשֶׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וְרֵאשִׁית גֶּז צֹאנֶךָ תִּתֵּן לוֹ

⁵⁵⁰ אִם לֹא בְּרִכּוּנֵי תִלְצִיו וּמִגֶּז כֶּבֶשֶׁי יִתְחַמֵּם

⁵⁵¹ כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יוֹלֵד בְּבִקְרֶךָ וּבִצְאֹנֶךָ תִּקְדִּישׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בְּבְכוֹר שׁוֹרְךָ וְלֹא תִגְזֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ

⁵⁵² מִי בּוֹ בַחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִכָּל שְׂבִטֶיךָ לְעִמּוּד לְשֵׁרֵת בְּשֵׁם יְהוָה הוּא וּבְנֵיו כָּל הַיָּמִים

7. קלז, א

רש"י

יתחמם. לא מיקרי גז אלא בר חימום:
הגוזז את העזים פטור. כדאמרין אין גז אלא של רחלים דבר הראוי לשירות:
שוטף. במים בנהר ליפותן והצמר נתלש מהם:
פטור. דלאו גז הוא:
והא. דקתני שוטף פטור רבי יוסי הוא דדייק לישנא דקרא:
ולא לקט קיטוף. הקוטף בידיו שבלי קמתו אין הנושר לקט דלישנא דקרא דייקא ופליגי רבנן עליה:
במידי דאורחיה. כגון בצלים ושומים דקיטוף שלהן זהו קצירן:
קציר. קציר ארצכם:
עוקר. עם השרשים כגון עדשים:
תולש. ביד ולא עם השרשים כגון פולין:
רבי יוסי לא גרסינן בהא מתניתא. ומיהו על כרחך הני קראי דריש להו ר' יוסי מדאמר אין לי אלא קציר דאיהו דדייק לישנא דקרא ומוקי להו במידי דאורחיה:
אף אנן נמי תנינא. בהדיא דמודה רבי יוסי במידי דאורחיה:
מלבנות. שורות שבין ירק לירק:
פאה מכל אחת ואחת. מן המלבנות שהירק שבין מלבן למלבן הפסק לפאה דידה דירק אינו בכלל פאה חוץ מן השומים והבצלים כדתנן (פאה פ"א מ"ד) כל שהוא אוכל ונשמר ומכניסו לקיום ואמרין במקום שנהגו (פסחים דף נו:): מכניסו לקיום פרט לירק ומיהו שומין ובצלים מכניסין לקיום קתני מיהא לרבי יוסי דבצלים חייבין בפאה ואע"ג דאינו קוצרין במגל אלמא מודי הוא במידי דאורחיה:

תני חדא:

"גוזז את העזים,

ושוטף את הרחלים - פטור."

ותניא אידך:

"הגוזז את העזים - פטור,

ושוטף את הרחלים - חייב!"

לא קשיא:

הא - רבנן,

והא - רבי יוסי.

דתניא:

"לקט קציר" ⁵⁵³ (ויקרא יט, ט) - ולא לקט קיטוף.

רבי יוסי אומר:

אין לקט אלא הבא מחמת קציר."

רבי יוסי היינו תנא קמא!

כולה רבי יוסי היא,

והכי קתני: ש"רבי יוסי אומר: אין לקט אלא הבא מחמת קציר."

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:

מודה רבי יוסי במידי דאורחיה,

דתניא:

"רבי יוסי אומר:

"קציר" (ויקרא יט, ט) - אין לי אלא קציר.

עוקר - מנין?

תלמוד לומר: "לקצור" (ויקרא יט, ט).

תולש - מנין?

תלמוד לומר: "בקוצר" ⁵⁵⁴ (ויקרא כג, כב) .

אמר ליה רבינא לרב אשי:

אף אנן נמי תנינא:

"מלבנות בצלים שבין הירק:

רבי יוסי אומר:

פאה מכל אחד ואחד.

וחכמים אומרים:

מאחת על הכל" (פאה ג, ד).

⁵⁵³ ובקצורם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה לקצור ולקט קצירך לא תלקט

⁵⁵⁴ ובקצורם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה בקצור ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם

8. קלז, א-ב

רָשׁ"י

בשלמא לב"ש. אשכחן תרתי דאיקרו נמי צאן הילכך אין אתה יכול להוציאן מכלל חיוב:

חמש צאן עשויות. לישנא יתירא קדרשי מאי עשויות שעושות שתי מצות ראשית הגז ומתנות דכל כמה דלא הוו חמש לא הוו נהגי בהו אלא חדא מתנות לחודדיהו:

אטו בכורה חדא מי לא מחייבא. על כרחך כי תלא רחמנא בחמש ראשית הגז הוא דתלא:

ולטעמיד מתנות נמי חדא מי לא מחייבא. אישתכח דבתרתי ובחדא נמי איכא שתי מצות בכורה ומתנות וליכא למימר דהאי עשויות הכי מדריש והא ליכא למימר עשויות שלש מצות דהיכי משמע מיעוט עשויות שתיים הוו: אלא אמר רב אשי: הכי דריש:

עשויות שמעשות את בעליהן. למצוה חדשה שלא היה מצוה עליו בפחות מכן והיינו על כרחך ראשית הגז דכתיב בה צאן דמשמע מרובה דאילו בכורה דכתיב (במדבר יח) בכור שור אפילו חד וכן מתנות אם שור אם שה (דברים יח): תניא א"ר גרסינן:

דברי בריבי. שהיה גדול בדורו דקיימא לן רבי יוסי נמוקו עמו:

אנן דברי בריבי שומעין. קס"ד מפני שהוא מכריע ביניהם לא חמש כבית הלל ולא שתיים כב"ש: תורת משה קרויה תורה לפי שנתנה תורה לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקדש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה:

והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת. כשזה אומר כך וזה אומר כך וזה אומר דעת שלישית אפילו אמצעית היא ביניהם אין זה הכרע כגון (פסחים דף כ:): חבית של תרומה שנתגלתה ב"ש אומר תשפך הכל ובי"ה אומרים תעשה זילוף א"ר ישמעאל ברי יוסי אני אכריע בשדה תשפך הכל בבית תעשה זילוף אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת והיכי הויא הכרעה כגון ההיא דקולי מטלניות דבמה מדליקין (שבת דף כט.) ר' אליעזר אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טמא ר' יהושע אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור א"ר יוחנן עלה כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע כו' אלמא כה"ג קרי הכרעה היכא דגלו מאי דעתייהו דשייך לפלוגי בין מוכן לשאינו מוכן אפ"ה לא פלגינן ואתא ר"ע ונתן חילוק בדבר הוי הכרעה שהכריע במוכן כו' אליעזר ונמצאו שנים מטמאים במוכן ור' יהושע יחיד מטהר ובשאינו מוכן כו' יהושע והוו שנים מטהרים בשאינו מוכן אבל גבי חבית דלא גלו דעתייהו ב"ש ובי"ה דנהוי שייך חילוק בין בית לשדה שלא אמרו כך ב"ש אומר בין בבית בין בשדה תשפך הכל ובי"ה אומר בין בבית בין בשדה תעשה זילוף ובא שלישי וחלק בין שדה לבית התם אין זה הכרע לדבריהם אלא דעת שלישית דהכרע לשון כף מאזנים הוי בשנים חולקין ובא שלישי ומכריע המשקל כאחד מהן או בכל הדבר או בחציו כזה ובחציו כזה:

א"ר יוחנן מפי השמועה אמרה. ר' יוסי הלכך הלכתא כוותיה:

"וְכִמָּה הוּא מְרֻבָּה?"

בית שמאי אומרים: שְׁתֵּי רְחִלוֹת,

שְׁנָאֵמֵר: "יְהִיה אִישׁ עֵגְלַת בְּקָר וְשְׁתֵּי צֹאן" ⁵⁵⁵ (ישעיה ז, כא).

ובית הלל אומרים: חֲמִשׁ,

שְׁנָאֵמֵר: "חֲמִשׁ צֹאן עֲשׂוּיֹת" ⁵⁵⁶ (שמואל א כה, יח).

בְּשִׁלְמָא לְבֵית שְׁמַאי תְּרִיתֵי נְמִי אִיקְרוּ "צֹאן",

אֶלָּא לְבֵית הַלֵּל - מְאִי טַעְמָא?

אָמַר רַב פְּהֵנָּא:

אָמַר קְרָא: "עֲשׂוּיֹת" (שמואל א כה, יח) - שְׁעוֹשׂוֹת שְׁתֵּי מִצְוֹת: רֵאשִׁית הַגִּזּוּ, וּמִתְנֹת.

אִימָא: בְּכוֹרָה וּמִתְנֹת!

בְּכוֹרָה חֲדָא מִי לֹא מִיחֵיבָא.

וְלִטַעְמֵיהּ, מִתְנֹת חֲדָא מִי לֹא מִיחֵיבָא!?

אֶלָּא אָמַר רַב אֲשִׁי:

עֲשׂוּיֹת - שְׁמַעְשׂוֹת אֶת בְּעֻלְיָהוּ.

וְאוֹמְרוֹת לוֹ: קוּם עֲשֵׂה מִצְוָה.

תְּנִינָא דְבִי ⁵⁵⁷ **רְבִי יִשְׁמַעֵאל בְּרִבִּי יוֹסִי:**

"אוֹמֵר מִשׁוּם אָבִיו: אֲרַבַּע שְׁנָאֵמֵר:

"וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׁה" ⁵⁵⁸ (שמות כא, לו).

תְּנִינָא:

"אָמַר רְבִי:

אֶלְמָלֵא דְבִרְיָהוּ דְבִרְיָ תוֹרָה, וְדְבִרְיָ בְּרִיבִי קִבְלָה - אֲנִי דְבִרְיָ בְּרִיבִי שׁוֹמְעִין. וְכַל שְׁנֵן שְׁדַבְּרִיהֶם דְּבִרְיָ קִבְלָה, וְדְבִרְיָ בְּרִיבִי דְבִרְיָ תוֹרָה."

וְהָאָמַר מַר:

אִין הַכְּרָעָה שְׁלִישִׁית מְכַרְעַת!

קלז, ב

אָמַר רְבִי יוֹחָנָן:

מִפִּי שְׁמוּעָה אָמְרָה,

מִפִּי חֲגִי זְכָרְיָה וּמִלְאָכִי.

⁵⁵⁵ יְהִיה בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיה אִישׁ עֵגְלַת בְּקָר וְשְׁתֵּי צֹאן

⁵⁵⁶ וְתַמְהָר אֲמִיגִיל וְתַקַּח מֵאֵתֵיךְ לָחֶם וְשִׁנִּים נְבִלִי יִין וְחֲמִשׁ צֹאן עֲשׂוּיֹת וְחֲמִשׁ סְאִים קְלִי וּמֵאָה צִמְקִים וּמֵאֵתֵיךְ דְּבָלִים וְתִשָּׂם עַל הַחֲמֻרִים

⁵⁵⁷ יֵשׁ שְׁלֹא גִרְסוּ אֶת הַמִּילָה דְבִי.

⁵⁵⁸ מִי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׁה וְטִבְחוֹ אוֹ מִכְרוּ חֲמִשָּׁה בְּקָר וְשִׁלְּם תַּחַת הַשׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׁה

9. קלז, ב

רפ"י

מנה ופרס. החמשה כולן :
שיהו מחומשות. לכל אחת מהן
 שבעה סלעים וחצי דהו לה
 כולוה מנה ופרס שהמנה מאה
 זו עשרים וחמשה סלעים הרי
 ל"ז סלעים וחצי :

ששים. סלעים :
ונותן סלע מהם לכהן. ולקמיה
 פריד ליה ממתניתין :
רבי יוחנן אומר שש. סלעים הוי
 כל שהן ויתן מהם חמש סלעים
 כדתנן במתני' :

ואחד לו. ואפילו הן גוזזות אלף
 סלעים סגי ליה נמי בחמשה
 סלעים לכהן :

כל שהן תנן. ואפילו אין גוזזות
 כולן אלא סלע אחד :

בשלמא לרב ורבי יוחנן ניחא.
 דרב לא איירי בנתינת כהן כלל
 ואיכא למימר דהוא נמי סבירא
 ליה דנותן מהנד ל"ז סלעים
 לכהן ה' סלעים :

אלא לשמואל. דאמר נותן סלע
 לכהן הא אגן חמש תנן ולעולא
 נמי דאמר כל שהוא קשיא
 דמהיכא יתן לכהן ה' סלעים :

ולרב מי ניחא והאמר ראשית
הגז בס'. וכיון דאמר שבעה
 ושלשים סלעים וחצי חייבין
 בראשית הגז אם מחמש רחלות
 באו צא מהם חלק סי' מטי
 לשלשים סלעים חצי סלע
 ולשבעה סלעים וחצי דבר מועט
 וא"נ מוקמינן לה כדלקמן במנה
 בן מי' סלעים אכתי סלע הוא
 דהוי ואגן ה' סלעים לכהן תנן :

הא אתמר עלה. כלומר ולעולם
 ראשית הגז בששים בין רב למעט
 ומתניתין דקתני חמש סלעים
 לאו ארישא קאי אלא מילתא
 באנפי נפשה היא :

בישראל שיש לו גיזין הרבה.
 דחלק ששים שבהם יש בו כדי
 לחלק לכהנים הרבה ומבקש
 ליתנם לכהנים הרבה דאמרי'
 ליה כל חד וחד כהן לא תבצר
 ליה מחמשה סלעים דהואיל ויש
 לו ליתן בעינן נתינה ראויה לכל
 כהן כדלקמן והיכא דגוזזות
 מעט נמי סגי ליה בששים יש
 לשונות אחרים ואין בהם ממש :

"רבי דוסא בן הרנינס אומר:

חמש רחלות גוזזות מנה מנה ופרס - חייבות בראשית הגז.

וחכמים אומרים:

חמש רחלות גוזזות כל שהן".

וכמה "כל שהן"?

אמר רב:

מנה ופרס,

ובלבד שיהו מחומשות.

ושמואל אומר:

ששים.

ונותן סלע אחת לכהן.

רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

יש.

לכהן - חמשה,

ואחד - לו.

עולא אמר רבי אלעזר:

"כל שהן" שנינו.

תנן:

"וכמה נותן לו משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל".

בשלמא לרב ורבי יוחנן - ניחא,

אלא לשמואל ורבי אלעזר - קשיא!

וליתעמיה ולרב מי ניחא?

והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו:

ראשית הגז - בששים!

הא אתמר עלה דההיא:

רב ושמואל דאמרי תרוייהו:

בישראל שיש לו גיזין הרבה עסקינן,

ומבקש ליתן לכהן,

ואמרינן ליה: כל חד וחד לא תבצר ליה מחמשת סלעים.

10. קלז, ב

רס"י

והא תניא עין יפה אחד מארבעים. והיכי רב ושמואל אעין רעה נקטי שיעוריהו:

ומשני דאורייתא בששים. מדאורייתא סגי ליה בששים והיינו דקתני עין רעה אחד מששים רב ושמואל שיעורא דאורייתא אתו לאשמועינן וביחזקאל (מה) רמיזא וששיתם האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר השעורים חומר לי סאין איפה שלש סאין שתות שלה חצי סאה כשתוציא חצי סאה תרומה משלשים הרי אחד מששים דרבנן מארבעים. ואתו רבנן ותקון דניהיב עין יפה מארבעים ובינונית בחמשים:

פוטרת את הכרי. ראשית דגנך ולא יהיב ביה קרא שיעור:

דאורייתא כדשמואל. מדאורייתא בכל שהן מיפטר:

דרבנן בדאורייתא בארבעים. ושעורא דרבנן אתמר בתרומה שהיא מן התורה כגון תרומת תירוש ויצהר שתנתן בארבעים: **ושיעור דרבנן בדרבנן.** ושיעורא דאמור רבנן בתרומה דידהו כגון פירות האילן וירק בששים ורמיזא דיחזקאל אצרי עין אמרה:

והראיון. מפרש בגמ' דחגיגה (דף ז.) דכל כמה דבעי לאתחזווי בעזרה ברגל מיתחזי ומייתי קרבן עולת ראייה וגם הקרבן אין שיעורא לדמים אם מרובה אם מועט מן התורה אבל חכמים אמרו הראייה מעה כסף והחגיגה שתי כסף:

דאורייתא אין לה שיעור. כלל ורבנן יהבו לן בה שיעורא בששים אבל בתרומה אף על גב דמדאורייתא נמי בכל דהו מפטר נהי דמפטר ממיתה דטבל מיהו לכתחלה רמיזא שיעורא דילה חמשים וששים דתנא בתוספתא אמר רבי יוסי מנין לתרומה שהיא אחד מחמשים שנאמר במדין (במדבר לא) תקח אחד אחוז מן החמשים אחוז שאמרתני לך במקום אחר כזה ומנין אם תרם ועלה בידו אחד מששים שאין צריך לתרום שנאמר וזאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחומר החטים וגוי אלמא דמתייב בה שיעורא הלכך לא תני לה בדברים שאין להם שיעור:

גופא:

"רב ושמואל דאמרי תרוייהו: ראשית הגז - בששים. תרומה - בששים. פאה - בששים.

"תרומה בששים"?

והא אנו תנן:

"תרומה עין יפה אחד מארבעים"!

דאורייתא - בששים,

דרבנן - בארבעים.

"דאורייתא בששים"?

והאמר שמואל: חטה אחת פוטרת את הכרי!

דאורייתא - כדשמואל,

דרבנן - בדאורייתא אחת מארבעים,

דרבנן בדרבנן - בששים.

"פאה בששים"?

והתנן:

"אלו דברים שאין להן שיעור: הפאה,

והבכורים,

והראיון" (פאה א, א)!

דאורייתא - אין לה שיעור.

דרבנן - בששים.

מאי קא משמע לן?

תנינא:

"אין פוחתין לפאה מששים,

אף על פי שאמרו הפאה אין לה שיעור"!

התם - בארץ,

הכא - בחוצה לארץ.

11. קלזב,

רס"י

אשכחיה. רבי יוחנן לאיסי בר היני:
זמתני לבריה. מתניתין חמש
 רחלים גוזזות מנה מנה ופרס:
אמר ליה. איסי כדכתיב קרא קא
 מתני רחלים מאתים אמר ליה לשון
 תורה לחוד וכו':
אמר ליה. ר' יוחנן לאיסי:
מאן ריש סידרא בבבל. ראש
 ישיבה:
אבא אריכא. רב קרי אריכא שארוך
 בדורו היה כדאמרין בהמפלת
 בנדה (דף כד:):
אבא אריכא קרית ליה. ולא אמרת
 רבינו בלשון כבוד:
דכירנא. כשהיה בכאן קודם שירד
 לבבל היה חשוב ממני שהיה יושב
 לפני רבי ואני הייתי יושב שבעה
 עשר שורות מאחוריו:
זיקוקין. נושאין ונותנין בהלכה:
א"ל איהו. איסי לרבי יוחנן:
ראשית הגז בכמה. כמה יהיה לו
 ויתחייב בראשית הגז אמר ליה
 בששים סלעים:
מה בין לי ולך. אם איני יודע
 פירושה של משנתנו יותר ממך מה
 אני גדול ממך אני יש בידי דכל
 שהוא לאו דוקא אלא אידי דאמר
 ר' דוסא שיעורא רבה אמור רבנן
 לשון שיעור מועט וגוזמא הוא
 ומיהו ששה סלעים בעינן כי היכי
 דלימטי סלע לכהן דבציר מהכי
 ליכא למאן דאמר דתיהוי נתינה:
בששים. חלק ששים יתן לכהן
 לישנא אחרינא ששים סלעים
 חייבים בראשית הגז:
אנחת לן חדא. אחת מדבריך יכולה
 להתקיים:
בשלמא דרבי יוחנן. דאמרת
 משמיה בששים:
אדר' יוחנן. דאמר לעיל כמה כל
 שהן שש חמש לכהן ואחד לו לא
 קשיא:
הא זידיה הא דרביה. משום רבי
 ינאי כדקאמרין:
אלא דרב אדרב קשיא. דאמר רב
 (כולו) מנה ופרס חייבות בראשית
 הגז ואי ראשית הגז בששים לא מטו
 ליה לכהן סלע ובציר מהכי ליכא
 למאן דאמר:
במנה בן ארבעים סלעים. יש מנה
 גדול כך כדלקמן דהווי מנה ופרס
 ששים ומיהו יתן סלע לכהן:
ופרכינן ותני תנא מנה בן ארבעים.
 והא מנה ופרס דרב הוא מנה ופרס
 דקאמר רבי דוסא בכל אחת מנה
 ופרס ופליגי רבנן עליה דאמרי כל
 שהן ופירש רב למילתייהו דכל שהן
 היינו בין כולן מנה ופרס:
חמת חדשה. של עור שלא גמר
 תפירתה ושירי בה סדק:
אע"פ שמקבלת רמונים. שאין
 בסדק כמוציא רמון:
טהורה. שלא נגמרה מלאכתה:
תפירה. ונגמרה מלאכתה וחל עליה
 שם כלי ואח"כ נקרעה כמוציא רמון
 טהורה אבל מקבלת רמונים טמאה
 דלא פקע שם כלי מינה עד שתינקב
 כמוציא רמון כשיעור כל כלי בעלי
 בתים ששיעורן כרמונים:
כפקעיות של שתי. שיעור קריעת
 כלי לטהר כשמוציא פקעיות של
 שתי שזה הוא תשמשתה של חמת
 ואין דרך להשתמש בה פירות וסתם
 פקעיות של שתי גדולים עשר סלעים
 משקלם ארבעה למנה:
פקעיות. למושיי"ל.

כי סליק איסי בר היני אשכחיה רבי יוחנן⁵⁵⁹ דקא מתניתין ליה לבריה: "רחלים".

אמר ליה: אתנייה "רחלות".

אמר ליה: פדכתיב "רחלים מאתים"⁵⁶⁰ (בראשית לב, טו).

אמר ליה: לשון תורה - לעצמה,

לשון חכמים - לעצמן.

אמר ליה: מאן ריש סדרא בבבל?

אמר ליה: אבא אריכא.

אמר ליה: "אבא אריכא" קרית ליה!?

דכירנא פד הוה יתיבנא אחר שבסרי שורן אחוריה דרב קמיה דרבי,

ונפקי זיקוקין דגור מפומיה דרב לפומיה דרבי ומפומיה דרבי לפומיה דרב,

ולית אנא ידע מה הן אמרין,

ואת אבא אריכא קרית ליה!?

אמר ליה: איהו ראשית הגז בכמה?

אמר ליה רבי יוחנן: בששים.

והאנן "בבל שהו" תנו!

אמר ליה: אם בן מה בין לי ולך!?

כי אתא רב דימי אמר:

ראשית הגז:

רב אמר: בששים,

ורבי יוחנן משום רבי ינאי אמר: בשש.

אמר ליה אביי לרב דימי:

אנחת לן חדא, ואקשות לן חדא!

בשלמא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן לא קשיא:

הא - דידיה,

הא - דרביה.

אלא דרב אדרב קשיא!

דהא אמר רב: מנה ופרס!

דרב אדרב נמי לא קשיא:

מאי "מנה" דקאמר?

קלחא בן ארבעים סלעים דהוה ליה אבששים.

ותני תנא מנה בן ארבעים סלעים!?

אין,

והתנו:

"חמת חדשה אף על פי שמקבלת רמונים - טהורה.

תפירה ונקרעה - שיעורה כמוציא רמונים.

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

בפקעיות של שתי - אחת מארבע במנה בן ארבעים סלעים".

⁵⁵⁹ הגהות הב"ח. גירסת וילנא: לרבי יוחנן

⁵⁶⁰ עזים מאתים ותנישם עשורים רחלים מאתים ואילים עשורים

12. קלח, א

רפ"י

תנא. הא דקתני מתניתין חמש סלעים מלובן לא שיהא על ישראל מוטל ללבנו אלא אשיעורא קפידי דליתיב ליה בהכרע שכשיתלבן שיהא בו חמש סלעים ונפטרות כל גיזים:

אמר קרא לעמוד לשרת. בתר ראשית הגז כתיב כי בו בחר ה' מכל שבטיך לעמוד לשרת:

מאי ניהו אבנט. שהוא קטן שבבגדי כהונה וקים להו לרבנן שיכול לעשות מחמש סלעים צמר שהרי אין כולו צמר אלא כלאים הוא:

תפסת מרובה לא תפסת. ברייתא בתורת כהנים גבי זבה (ויקרא טו) ימים רבים ימים שנים רבים שלשה או אינו אלא רבים עשרה אמרת כל ששמעו מרובה ושמעו מועט תפסת מרובה לא תפסת תפסת מועט תפסת הואיל ולא פירש לך איזה מהן יש לך לתפוס הראשון שבשמע שאם לא. נתפוס אלא המרובה אני משיבך מהיכן אתה ממעטו לזה המועט והלא אף הוא במשמע כשתאמר אינה זבה בפחות מעשרה אני אומר לך והלא אף שלשה במשמע וכשתאמר בשלשה ואני משיבך אינו אלא עשרה אתה אומר לי אף השלשה במשמע וגבי שירות נמי תאמר אבנט ואני משיבך ואימא מעיל אתה אומר לי והלא אף האבנט בכלל שירות ומהיכן אתה ממעטו אבל כשתאמר אין פטור אלא בכדי מעיל אני משיבך והלא אבנט ראוי לשירות וקרא שירות הוא דכתיב: **ואימא כיפה של צמר.** שהיא מועטת מאבנט ואף היא בכלל שירות כדכתיב (שמות כח) על פתיל תכלת ותכלת עמרא הוא: **כיפה.** כובע קטן פלטר"י:

ושמת אותו. בציץ: **אמר קרא.** גבי שירות דראשית הגז:

הוא ובניו. וציץ אינו בכהן הדיוט: **הניחא למ"ד אבנטו של כהן גדול.** ביום הכפורים שהוא בוץ כדכתיב (ויקרא טז) ובאבנט בד יחגור: **לא זהו אבנטו של כהן הדיוט.** של כל השנה דהא הוא הואי של כלאים כדכתיב (שמות לט) ואת האבנט שש משזר תכלת וגוי וכי כתיב אבנט דכלאים בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט דכל השנה כתיב: **שפיר.** משכחת שוין אהרן ובניו באבנט של צמר כגון של שאר ימות השנה:

אלא למ"ד. אבנטו של כהן גדול ביום הכפורים כשר הוא בהדיוט כל השנה דכי כתיב אבנט בכלאים גבי פרשת בגדי כהונה בכהן גדול הוא דכתיב אבל בכהן הדיוט כולו של בוץ אי"כ לא משכחת צמר באבנט של הדיוט ואמאי משערת ראשית הגז באבנט הא לא שוין בה אהרן ובניו שהצמר אינו ראוי לשירות הדיוט:

שם אבנט. אע"ג דאין צמר בשירות הדיוטות הרי ראוי לשירות כ"ג ואי משום הוא ובניו הכי קאמר דברים הראויין לאבנט שהרי אבנט נוהגת בו ובבניו. מכר לו שחופות כו'. הא אוקימנא עצה טובה קמ"ל דאע"ג ששייר לעצמו מן הטוב יקנה מן הלוקח ממין הרעות אחד מששים ויתן לו:

"וכמה נותן לו?"
משקל חמש סלעים ביהודה,
שהו עשר סלעים בגליל.
מלובן - ולא צואי,
כדי לעשות ממנו בגד קטון.

תנא:

"לא שילבננו ויתננו לו,
אלא שילבננו בהו ויעמוד על חמש סלעים".

"כדי לעשות בגד קטון" - מנהגי מילי?

אמר רבי יהושע בן לוי:

אמר קרא: "לעמוד לשרת"⁵⁶¹ (דברים יח, ה) - דבך שהוא ראוי לשרות, מאי ניהו? אבנט.

אימא: מעיל!

תפשת מרובה - לא תפשת,
תפשת מועט - תפשת.

ואימא: כיפה של צמר!

דתנא:

"כיפה של צמר היתה מונחת בראש כהן גדול,
ועליה ציץ נתון,
לקיים מה שנאמר: "ושמת אותו על פתיל תכלת"⁵⁶² (שמות כח, לז)!

אמר קרא: "הוא ובניו" (דברים יח, ה) - דבך השנה לאהרן ולבניו.

אבנט נמי לא שוין!

הניחא למאן דאמר: אבנטו של כהן גדול לא זהו אבנטו של כהן הדיוט - שפיר.
אלא למאן דאמר: זהו אבנטו של כהן הדיוט - מאי איכא למימר?

שם 'אבנט' בעולם.

⁵⁶¹ מי בו בחר ה' אלהיה מפל שבטיך לעמוד לשרת בשם ה' הוא ובניו כל הימים
⁵⁶² ושמת אותו על פתיל תכלת והיה על המצנפת אל מול פני המצנפת והיה

13. קלח, א

רש"י

גז ומכר ראשונה. ראשונה היה מוכר לאחר גיזתה מיד קודם שצירף חמש גזין: שצירף חמש גזין: חייב. בראשית הגז דגז צאנך אמר רחמנא והא איכא דבשעת גיזה כל אחת היתה שלו: בעידנא דקא מלי שיעורא. דחמש צאן שעל ידי גיזה החמישית הוא מתחייב בארבעה ראשונות וההיא שעתא לא הוו מצאן שלו: תנן הלוקח צאנו של עובד כוכבים. אפילו. עד שלא נגזזה וגזזה פטור הלוקח דלאו צאנו הוא: הא צאנו לגזוז. שמכר לו גוף הצאן זה קנה לו הגוף עד שגזז: חייב. דצאנך קרינא ביה: כל חדא וחדא בתר גיזה נפק מרשותיה. וקתני חייב אלמא בתר שעת גיזה דכל חדא אזלינן: כל שלושים יום. לאו דוקא אלא שיהו כל הגופים קנויין לו עד תשלום כל הגיזים:

"לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו - פטור.

לבנו ולא צבעו - חייב.

הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים - פטור מראשית הגז."

איתמר:

גז ומכר ראשונה ראשונה⁵⁶³:

רב חסדא אמר: חייב.

רבי נתן בר הושעיא אמר: פטור.

"רב חסדא אמר: חייב" - דהא גזוז.

רבי נתן בר הושעיא אמר: פטור" - בעידנא דקא מלא שיעורא בעינן "צאנך" וליכא.

תנן:

"הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים - פטור מראשית הגז."

הא צאנו לגזוז - חייב.

אמאי כל חד וחד בתר גיזה נפקא לה מרשותיה!

תרגמא רב חסדא אליבא דרבי נתן בר הושעיא:

כגון שהקנו לו כל שלשים יום.

⁵⁶³ על פי כתבי יד, וכך הגיה הרש"ש ועוד.

14. קלח, א-ב

רש"י

"הלוקח גז צאנו של חבירו:
אם שייר - המוכר חייב.
לא שייר - הלוקח חייב".

מאן תנא דהיכא דאיכא שיורא גבי מוכר, בתר מוכר אזלינן?

אמר רב חסדא:
רבי יהודה היא.

דתנן:

"המוכר קלחי אילן בתוך שדהו - נותן פאה לכל אחד ואחד.

אמר רבי יהודה:

אימתי? בזמן שלא שייר בעל השדה,

אבל שייר בעל השדה - נותן פאה על הכל" (פאה ג, ה).

אמר ליה רבא:

והא מר הוא דאמר: "והוא שהתחיל בעל השדה לקצור!"

וכי תימא: הכא נמי, והוא שהתחיל לגזוז -

בשלאמא התם - "ובקצרכם את קציר ארצכם"⁵⁶⁴ (ויקרא יט, ט) כתיב,

מעידנא דאתחיל לקצור מיחייב בכולה שדה,

אלא הכא - מעידנא דאתחיל למיגז לא מיחייב בכוליה עדריה!

אלא אמר רבא:

האי תנא הוא - דתנן:

"אמר לו מוכר לי בני מעיה של פרה זו, והיה בהו מתנות: נותנן לכהן,

ואין מנכה לו מן הדמים.

לקח ממנו במשקל - נותנן לכהן,

ומנכה לו מן הדמים" (חולין קלב).

קלח, ב, אלמא: מתנות דכהן לא מזבין איניש,

הכא נמי, מתנות דכהן לא מזבין איניש.

הלכה, שייר המוכר - מוכר חייב,

דאמר ליה לוקח: "מתנה דכהן גבה היא".

לא שייר - לוקח חייב,

דאמר ליה מוכר: "מתנה דכהן לא זבני לך".

הדרן עלך ראשית הגז

בתר מוכר אזלינן. למיתב
אכולהו.

קלחי אילן. אילנות עצמן לקח
עם פירותיהן להכי נקט לשון
קלחי שאין שדה זו שדה אילן
אלא שדה לבן וגדלו בה שנים או
שלשה אילנות ומכרן:

נותן. לוקח פאה מכל אילן ואילן
כדכתיב (דברים כד) לא תפאר
אחריך ואין אחד מהם פוטר את
חבירו הואיל ואין השדה שלו
שאם היתה שדה שלו היה נותן
מאחד על כולן:

אימתי בזמן שלא שייר בעל
השדה. שום אילן בשדה לעצמו:
אבל שייר. אחד לעצמו רמיא
כולה חיובו עליה ונותן פאה
בקרקע בזרעים לעניים ופוטר
את כל האילנות אלמא היכא
דאיכא שיורא כולה חיובא רמיא
עליה דאי לאו עליה רמיא היכי
פטר בפאה דידיה אילנות של
אחרים:

והוא שהתחיל בעל הבית
לקצור. הזרעים קודם מכירת
האילנות דמההיא שעתא
מיחייב בפאה ופאה דידיה
דההיא שעתא חזיא למפטר
כולה שדה ומיהו כי לא שייר
מידי אסתלק מדין פירות
אילנות. ואין פאת זרעים
פוטרות וכי שייר דאכתי שייר
בפירות אילנות לא נפק מחיובא
קמא והוה ליה כדמעיקרא:

ובקצרכם. משמע מתחלת
קצירה:

לא מיחייב בכוליה עדריה. דלא
כתיב בגזזכם אלא גז. צאנכם
לאחר שנקרא גז צאן:

אלא אמר רבא. טעמא דמתני
משום דאין אדם רשאי להפקיע
ממונו מיד מצוה ולמכור גזיו
כדי שיהא גז של אחד וצאן של
אחר לפוטרו דלא קרינא ביה גז
צאנך. אלא כי קא מזבין לא
קמזבין מתנות דכהן הילכך כי
שייר מידי איכא למימר מדלא
פריש מוכר. ללוקח חוץ
ממתנותיו של כהן ודאי הכל
מכר לו ושייר אצלו את מתן
הכהן ואמר לוקח למוכר מתנה
דכהן גבך היא וכי לא שייר חייב
הלוקח ולא משום דחייב המצוה
עליה דלאו צאנך הוא אלא
משום דזה לא מכר לו חלקו של
כהן:

נותנו. לוקח לכהן ואין הטבח
מנכה לו כלום לפי שלא מכר לו
את המתנות מסתמא:

לקח הימנו במשקל. דהשתא
ודאי זבין ליה:

מנכה לו מן הדמים. משנשחטה
זכו הכהנים במתנותיהן והדין
על הטבח וגבי ראשית הגז ודאי
אם פירש לו הכל אני מוכר לך
אין כאן לכהן כלום על זה הואיל
ועד. שלא נגזזה נמכרה לא חל
עליה חובת ראשית הגז דלא
קרינא ביה גז צאנך וטעמא
דמתני משום דלא זבניה
ולטעמיה דרב חסדא אפילו
פריש ליה יהיב ליה ולא מילתא
היא:

⁵⁶⁴ ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה לקצור ולקט קצירך לא תלקט